

Vliv hudebního vzdělání na hudební preference vysokoškolských studentů v Německu

Mgr. Radka Binderová

Hudební vzdělání má vliv na utváření postojů jedince ke slyšené hudbě. Rozšiřuje nejen „*hudební obzory jedince, ukazuje rozmanitost hudby, poukazuje na rozdílnost jednotlivých hudebních žánrů a stylů z oblasti artificiální a nonartificiální hudby, seznamuje ho s vývojem hudby, objasňuje hudební zákonitosti a třídí hudební materiál,*“¹ ale působí rovněž „*ve sféře emocionální a imaginativní,*“² kde rozvíjí specifické cítění jedince, jeho tvořivost a vnímavost k uměleckému dílu i k okolnímu světu. Hudební vzdělávání má tak v německém vzdělávacím systému své nezastupitelné místo. Přestože se systémy vzdělávání v jednotlivých spolkových zemích vzájemně liší, je možné říci, že základem hudebního vzdělávání *Německa* je všeobecná hudební výchova, která je pro všechny žáky povinná od šesti let a trvá devět nebo deset let podle uspořádání v dané spolkové zemi. Zajišťuje ji zpravidla s dotací jedné hodiny týdně zpočátku primární vzdělávání („*Primarstufe*“), které trvá čtyři nebo šest let („*Grundschule*“), a dále s dotací jedné nebo dvou hodin týdně nižší sekundární vzdělávání („*Sekundarstufe I*“),³ které se realizuje povětšinou v hlavní škole („*Hauptschule*“, 5-6 let studia), reálné škole („*Realschule*“, 6 let studia) a na gymnáziu („*Gymnasium*“, v sekundárním vzdělávání zpravidla 9 let studia).⁴ Na všeobecnou hudební výchovu pak navazuje hudební výchova vyššího sekundárního vzdělávání („*Sekundarstufe II*“), která v podstatě odpovídá českému středoškolskému vzdělávání. Zde je již výuka hudební výchovy volitelná a ze všech typů středních škol ji zajišťují zejména vyšší stupně gymnázií, které zahrnují povětšinou 11. – 13. ročník. V některých spolkových zemích je však možné se setkat i s různými školami s hudebním zaměřením, ve kterých je výuka hudby povinná (například v *Bavorsku* „*Musisches Gymnasium*“).⁵ Zároveň s uvedenými stupni hudebního vzdělávání se pak realizuje výuka hudby i na různých hudebních školách

¹ JURČÍKOVÁ, Taťána. Vliv hudebního vzdělání na preferenci hudby, na toleranci k hudbě a na schopnost identifikace hudby. In Hala, Petr (ed.). *Musica viva in schola XXIII*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 37. ISBN 978-80-210-6106-4. doi:10.5817/CZ.MUNI.P210-6106-2012.

² Tamtéž, s. 37.

³ Uvedenou hodinovou dotaci uvádí: WALLBAUM, Christopher. Music education in Europe - Germany: Music Education in School. In: *EAS - European Association for Music in Schools* [online]. [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.eas-music.org/countries/germany-de/music-education/>

⁴ Kromě uvedených škol existují i souhrnné školy („*Gesamtschulen*“), které zahrnují různé formy pokračujících škol. Žáci zde postupují podle toho, jakou chtějí mít závěrečnou kvalifikaci. Nevyskytují se však ve všech spolkových zemích.

⁵ Další předměty související s hudbou jsou také nabízeny v rámci nižšího i vyššího sekundárního vzdělávání a zaměřují se povětšinou na hru na nástroje nebo zpěv a realizují se i v rámci různých hudebních projektů.

(„*Musikschulen*“) nebo v podobných hudebních organizacích. Hudební školy, které v celém Německu sdružuje spolek „*Verband der deutschen Musikschulen*,“ jsou obdobou českých základních uměleckých škol a nabízejí širokou paletu nejrůznějších hudebních disciplín. Studium na hudebních školách začíná obvykle ve čtyřech nebo šesti letech a je rozděleno na čtyři stupně – po dvouleté přípravě na základním stupni („*Grundstufe*“) je možné přejít na nižší stupeň („*Unterstufe*“), dále na střední stupeň („*Mittelstufe*“) a vyšší stupeň („*Oberstufe*“). Každý stupeň je přitom koncipován tak, aby mohl být zvládnut během čtyř let.

Vzdělávání hudebníků na profesionální úrovni se pak v Německu uskutečňuje zejména na konzervatořích („*Konservatorien*“),⁶ ačkoliv je třeba doplnit, že některé konzervatoře jsou ve smyslu hudebních škol otevřené i široké veřejnosti, a dále například na hudebních vysokých školách („*Musikhochschulen*“), které jsou převážně zaměřeny na klasickou evropskou hudbu nebo některé hudební žánry nonartificiální hudby. Kromě uvedených škol je pak možné k profesionálnímu hudebnímu vzdělávání začlenit i hudební obory objevující se nejen na univerzitách, pedagogických vysokých školách („*Pädagogische Hochschulen*“), ale například i na soukromých a církevních vysokých školách. Celkově je tedy možné říci, že hudební výchova se vyskytuje v Německu podobně jako v České republice nejen ve všeobecné formě, ale rovněž ve formě specializované a profesionální.

Německý hudebně vzdělávací systém se stává v současné době středem pozornosti hudebně empirických výzkumů, které se snaží zachytit v souvislosti s dosaženým hudebním vzděláním různé postoje studentů ke slyšené hudbě a odpovědět tak na otázky: Jakým způsobem se proměňuje postoj k hudbě s vyšším hudebním vzděláním? Jaký je v tomto směru rozdíl v postoji k artificiální a nonartificiální hudbě? Jaké jsou rozdíly v hudební preferenci jednotlivých hudebních žánrů či stylů? V letošním roce se uvedenou problematikou zabývala i *Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity*, a to ve výzkumném projektu, kterým navázala na výzkum hudebních preferencí vysokoškolské mládeže v České republice⁷ z roku 2012 a výzkum hudebních preferencí vysokoškolských studentů ve vybraných zemích Evropské unie z roku 2013.⁸ Protože byl uvedený projekt zaměřen na hudební preference vysokoškolských studentů v rámci zemí Evropské unie i mimo ni, v rozsáhlém výběrovém souboru evropských i mimoevropských zemí se tak objevilo

⁶ Existují ještě další typy hudebních škol, jako je odborná akademie „*Fachakademien*,“ vyšší odborná škola „*Fachhochschulen*,“ církevní hudební škola nebo škola při kostele „*Kirchenmusikschulen*.“

⁷ Srov. CRHA, Bedřich – SEDLÁČEK, Marek – KOŠUT, Michal – JURČÍKOVÁ, Taťána – PRUDÍKOVÁ, Markéta. *Výzkum hudebních preferencí vysokoškolské mládeže*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 177 s. ISBN 978-80-210-6103-3.

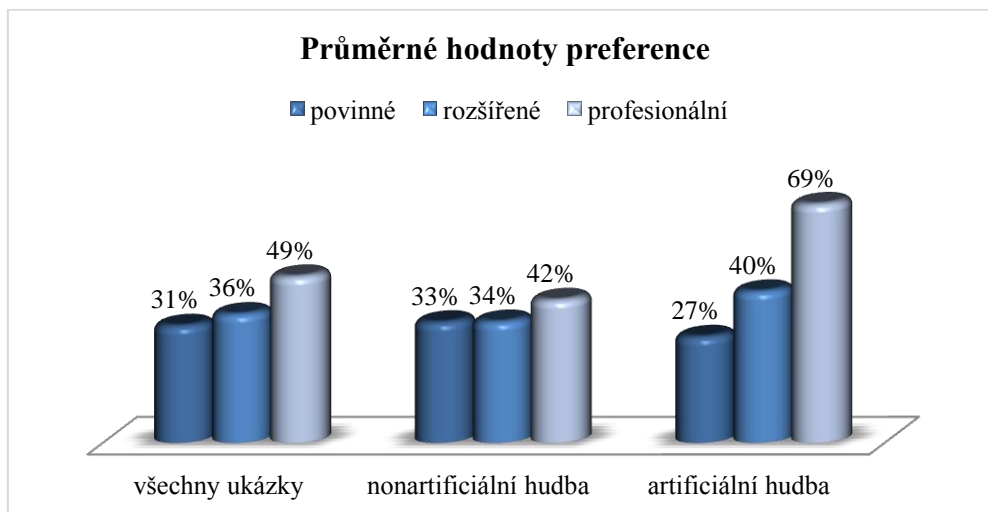
⁸ Srov. CRHA, Bedřich a kol. *Výzkum hudebních preferencí vysokoškolské mládeže v Evropě a České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 86 s. ISBN 978-80-210-6633-5. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/wmus/publikace/vyzkum_hudebni_preferenc_eu.pdf

i *Německo*, které zde bylo zastoupeno celkem 81 respondenty. Pro výzkum byla opět použita metoda osobního počítačového dotazování *CAPI Computer Assisted Personal Interviewing* v kombinaci se zvukovým dotazníkem, který obsahoval celkem 33 hudebních ukázek z oblasti umělé i neumělé hudby a ve kterém mohli respondenti po zaznění ukázky označit nejen svůj postoj ke slyšené hudbě: pozitivní „*poslouchám rád/a*,“ neutrální „*poslech nevadí*“ a negativní „*poslech nesnáším*,“ ale zároveň mohli označit i hudební žánr, ke kterému by ukázkou přiřadili. Kromě toho respondenti vyplňovali jako jednu z jejich základních demografických charakteristik dosažené hudební vzdělání, u kterého vybírali jednu z následujících možností: buď pouze povinnou hudební výchovu (dále vzdělání „*povinné*,“ které zvolilo 24 % respondentů), rozšířené hudební vzdělání mimo oblast profesionálního hudebního vzdělání (dále vzdělání „*rozšířené*,“ které zvolilo 32 % respondentů), anebo profesionální hudební vzdělání (dále vzdělání „*profesionální*,“ které zvolilo 44 % respondentů). Díky uvedené skutečnosti bylo možné sestavit následující přehled výsledků a zjistit tak u vysokoškolských studentů *Německa* míru vlivu hudebního vzdělání na hudební preferenci, toleranci k hudebním žánrům a stylům a schopnost jejich identifikace.

Hudební preference

Výsledky výzkumu v kategorii hudební preference, která v sobě zahrnovala pozitivní postoje respondentů k hudbě „*poslouchám rád/a*,“ potvrdily, že míra předchozího hudebního vzdělání je přímo úměrná kladnému hodnocení slyšené hudby. Při porovnání obou oblastí hudby je přitom možné konstatovat, že se poměrně vyrovnaná oblíbenost napříč hudebním vzděláním projevila pouze v případě neumělé hudby (průměrný rozptyl 9 %), zatímco umělá hudba byla celkově výrazněji upřednostňovaná u respondentů, kteří se s touto oblastí hudby setkali i v rámci rozšířeného hudebního vzdělání (40 %), a zejména pak u respondentů profesionálně hudebně vzdělaných (69 %). Je rovněž zajímavé, že respondenti, kteří více preferovali oblast umělé hudby, byli schopni v porovnání s respondenty s povinným hudebním vzděláním ohodnotit kladněji i ukázky z oblasti neumělé hudby.

Graf 1 – průměrné hodnoty preference podle hudebního vzdělání

Preferenci ukázek ze sféry oblasti artificiální a nonartificiální hudby dále podobněji zobrazuje následující tabulka, která z celkového pořadí oblíbenosti hudebních žánrů a stylů zachycuje u jednotlivých podsouborů podle hudebního vzdělání první čtyři položky s nejvyšším hodnocením.

Tabulka 1 – nejpreferovanější hudební žánry či styly podle hudebního vzdělání

Povinné			Rozšířené		Profesionální	
	Žánr či styl	%	Žánr či styl	%	Žánr či styl	%
1.	Rock'n'roll	73,7	Rock'n'roll	69,7	Romantismus (Dvořák)	83,6
2.	Rock	57,9	Soul	57,6	Klasicismus (Beethoven)	80,3
3.	Rhythm & Blues	57,9	Romantismus (Dvořák)	54,5	Klasicismus (Mozart)	78,7
4.	Soul	52,6	Vážná hudba 1. pol. 20. st.	54,5	Impresionismus	67,1

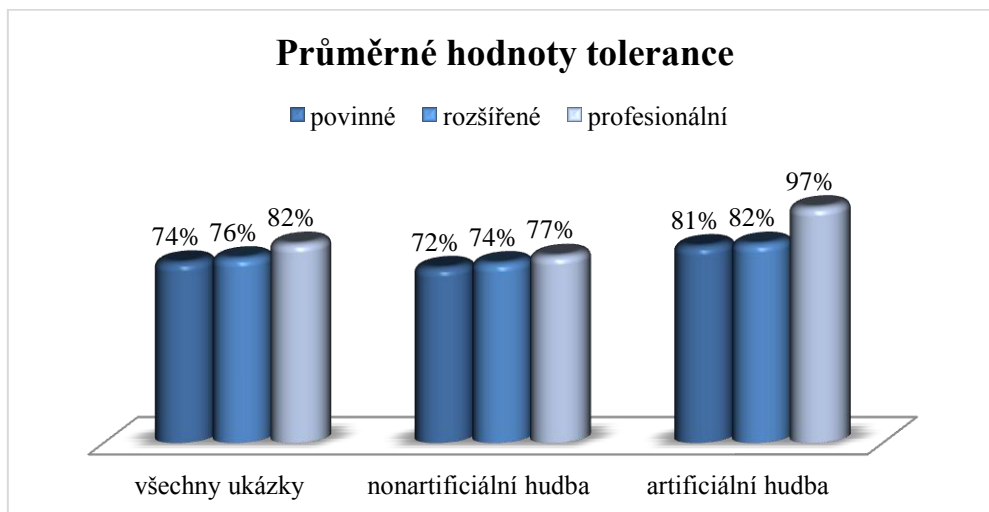
Jak je patrné z uvedené tabulky, u respondentů s rozšířeným hudebním vzděláním a respondentů profesionálně hudebně vzdělaných se shoda v preferencích projevila pouze u ukázky vrcholného romantismu reprezentovaného úryvkem *Symfonie č. 9 e moll „Novosvětská“ Antonína Dvořáka, op. 95*. Tato ukázka se v hodnocení pozitivních preferencí u respondentů s rozšířeným hudebním vzděláním umístila téměř s 55 % na třetím místě (stejný výsledek zde získala i ukázka vážné hudby první poloviny dvacátého století reprezentovaná skladbou *Leoše Janáčka*) a u respondentů s profesionálním hudebním vzděláním dokonce na místě prvním. Zajímavé rovněž je, že u tohoto podsouboru respondentů se vztahují k oblasti artificiální hudby i všechny ostatní hudební skladby zastoupené ve čtveřici nejpreferovanějších hudebních žánrů či stylů. Naproti tomu

u respondentů s povinným hudebním vzděláním a respondentů s rozšířeným hudebním vzděláním se pak shoda projevila pouze u ukázek *rock'n'rollu* a *soulu* z oblasti hudby nonartificiální. Ačkoliv se zástupcem uvedených hudebních žánrů stala v prvním případě píseň *Chucky Berryho* a v druhém případě skladba *Arethy Franklin*, obě uvedené ukázky propojují ještě společné rysy, a to pozitivní působení, výrazná rytmičnost a melodičnost, která dokáže posluchače zaujmout. Celkově je však možné říci, že se hudební preference všech podsouborů podle hudebního vzdělání odlišují: zatímco respondenti s profesionální hudebním vzděláním preferují výhradně ukázky artificiální hudby, které kladou větší nároky na posluchačovy znalosti a předpokládají určitý zájem o daný hudební styl, u respondentů s rozšířeným hudebním vzděláním jsou některé tyto styly nahrazeny posluchačsky méně náročnými ukázkami z oblasti nonartificiální hudby. U respondentů s povinným hudebním vzděláním jsou pak podle očekávání v popředí již výhradně ukázky z oblasti hudby nonartificiální, které povětšinou reprezentují hudbu, jež nevyžaduje soustředění na její poslech, ale dokáže rychle aktivizovat a vzbudit lepší náladu.

Tolerance hudebních žánrů či stylů

V rámci kategorie tolerance ke slyšené hudbě, která v sobě zahrnovala kromě pozitivních postojů „*poslouchám rád/a*“ rovněž postoje neutrální „*poslech nevadí*,“ pak bylo zjištěno, že výsledky jsou u jednotlivých podsouborů podle hudebního vzdělání obdobné jako u kategorie hudební preference: i zde tak platí, že čím vyšší měli posluchači hudební vzdělání, tím více hudbu tolerovali. Protože bylo rovněž zjištěno, že podstatnější rozdíly v toleranci jednotlivých podsouborů se projevují opět výhradně v oblasti artificiální hudby, kde průměrný rozptyl dosahuje 16 %, zatímco v případě hudby nonartificiální jsou respondenti všech podsouborů vyrovnání, překvapující jsou zde poměrně vysoké průměrné hodnoty tolerance, které značí, že respondenti tolerují naprostou většinu slyšené hudby a neodmítají tedy povětšinou žádný ze stylů či žánrů obou oblastí hudby.

Graf 2 – průměrné hodnoty tolerance podle hudebního vzdělání

V uvedené souvislosti je pak pozoruhodná následující tabulka pěti nejméně tolerovaných žánrů či stylů, ze které je patrné, že nejvíce odmítaným hudebním žánrem či stylem byla pro německé vysokoškolské studenty shodně *dechová hudba*, *lidová píseň*, *electro dance* a *elektronická hudba*. Je tedy možné říci, že se mezi poslední místa zařadily podle očekávání nejen hudební žánry, které vycházely z odlišného kulturního prostředí, což platí zejména pro českou *lidovou píseň Vy páni zemani* a *dechovou hudbu* zastoupenou českou písni polkového charakteru *Nedaleko od Trenčína*, ale i hudební žánry, které sice reprezentovaly obecně oblíbenou rytmickou a energickou hudbu, ale mohly působit na posluchače nepříjemně díky uměle tvořeným zvukům a jednotvárnosti.

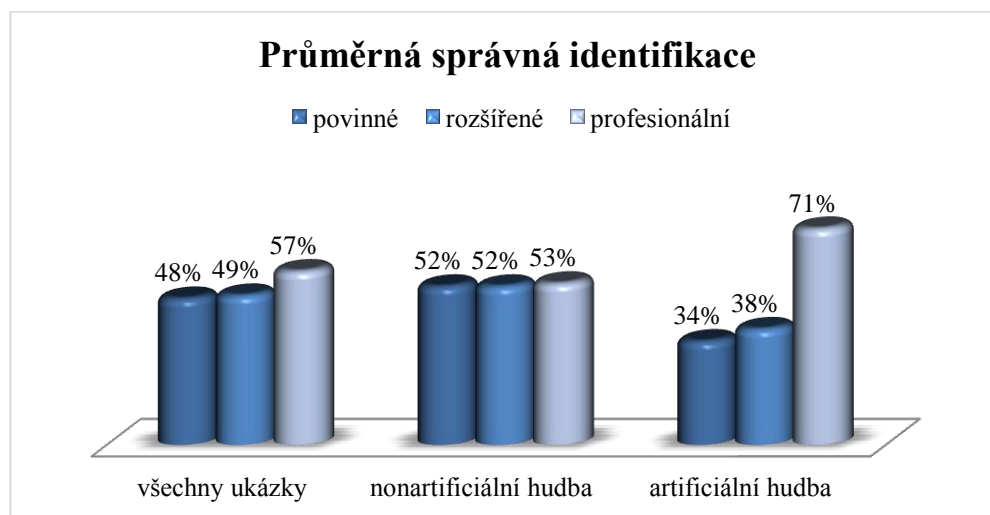
Tabulka 2 – nejméně tolerované žánry podle hudebního vzdělání

	Povinné		Rozšířené		Profesionální	
	Žánr či styl	%	Žánr či styl	%	Žánr či styl	%
29.	Elektronická hudba	52,6	Hip-hop	54,5	Lidová píseň	63,9
30.	Free jazz	52,6	Elektronická hudba	51,5	Heavy metal	62,3
31.	Lidová píseň	47,4	Lidová píseň	48,5	Dechová hudba	39,3
32.	Electro Dance	21,1	Electro Dance	36,4	Electro Dance	37,7
33.	Dechová hudba	15,8	Dechová hudba	21,2	Elektronická hudba	34,4

Schopnost identifikace hudebních žánrů či stylů

Výsledky výzkumu dále prokázaly, že s vyšším hudebním vzděláním roste i schopnost správně identifikovat slyšenou hudbu, ačkoliv podobně jako v případě kategorie tolerance je třeba poznamenat, že celkový rozdíl zde nepřesahuje hranici statisticky významných 10 %. Pozoruhodná je však skutečnost, že největší rozptyl hodnot se zde objevuje znovu u ukázek z oblasti umělé hudby, kde je patrný vzestup správných odpovědí zejména u respondentů s profesionálním hudebním vzděláním (rozdíl celkem 37 %), zatímco zcela minimální rozdíly se projevují v případě přirozené hudby (rozdíl hodnot je zde pouhé 1 %).

Graf 3 – průměrná správná identifikace podle hudebního vzdělání

Pořadí prvních pěti nejlépe identifikovaných hudebních žánrů pak podle hudebního vzdělání respondentů zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 3 – nejlépe identifikované hudební žánry a styly podle hudebního vzdělání

Povinné		Rozšířené		Profesionální		
	Žánr či styl	%	Žánr či styl	%	Žánr či styl	%
1.	Rock'n'roll	100,0	Rock'n'roll	93,9	Muzikál	95,1
2.	Reggae	100,0	Reggae	93,8	Free jazz	93,4
3.	Pop	94,7	Muzikál	87,9	Reggae	91,8
4.	Country	89,5	Country	84,8	Klasicismus (<i>Mysliveček</i>)	90,2
5.	Muzikál	84,2	Free jazz	81,8	World music	88,5

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že respondenti jednotlivých podsouborů nejčastěji správně identifikují hudební žánry z oblasti nonartificiální hudby. Uvedená skutečnost zde přitom platí s výjimkou *klasicismu Josefa Myslivečka* i pro profesionálně hudebně vzdělané respondenty, což je poněkud překvapivé, pokud uvážíme, že se u nich v rámci kategorie hudební preference objevovalo vysoké zastoupení ukázek právě z hudby artificiální. Jen pro zajímavost je možné ještě dodat, že mezi hudební žánry či styly, které se objevily u všech podsouborů shodně na předních místech, patří *reggae* a *muzikál*. U uvedených žánrů je tedy možné říci, že jsou pro všechny posluchače napříč hudebním vzděláním dobře známé a tím i snadno rozpoznatelné.

Shrnutí

Na základě přecházejících dílčích výsledků je možné konstatovat, že hudební vzdělání ovlivňuje hudební preference německých vysokoškolských studentů: respondenti s vyšším hudebním vzděláním obecně zaujímali pozitivnější postoj ke slyšené hudbě. Při srovnání artificiální a nonartificiální hudby je přitom možné říci, že výraznější rozdíly se objevily zvláště v oblasti artificiální hudby. Průměrné hodnoty tolerance pak byly u všech podsouborů poměrně vyrovnané. Pozitivní vliv hudebního vzdělání na toleranci byl opět patrný pouze v oblasti artificiální hudby, ke které byli podle očekávání nejtolerantnější profesionálně hudebně vzdělaní respondenti. Zajímavé rovněž je, že všechny podsoubory se shodly na nejméně tolerovaných hudebních žánrech, kterými byly shodně *dechová hudba*, *lidová píseň*, *electro dance* a *elektronická hudba*. Dále bylo zjištěno, že hudební vzdělání německých vysokoškolských studentů nemá zásadní vliv na schopnost správně identifikovat slyšenou hudbu, a to zvláště u ukázek z oblasti nonartificiální hudby, kde byl rozdíl ve správné identifikaci u jednotlivých podsouborů nepatrný. U ukázek z oblasti artificiální hudby, kterou opět nejlépe identifikovali respondenti s profesionálním hudebním vzděláním, naproti tomu dosáhl rozptyl hodnot 37 %. Všechny podsoubory napříč hudebním vzděláním pak nejlépe identifikovaly *reggae* a *muzikál*.

Seznam zdrojů a použité literatury

- BEK, Mikuláš. *Konzervatoř Evropy?: K sociologii české hudebnosti*. 1. vyd. Praha: KLP – Koniasch Latin Press, 2003. 280 s. ISBN 80-85917-99-8
- CRHA, Bedřich – SEDLÁČEK, Marek – KOŠUT, Michal – JURČÍKOVÁ, Taťána – PRUDÍKOVÁ, Markéta. *Výzkum hudebních preferencí vysokoškolské mládeže*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 177 s. ISBN 978-80-210-6103-3.
- CRHA, Bedřich, Šárka VAŇKOVÁ, Radka BINDEROVÁ, Marek OLBRZYMEK, Markéta PRUDÍKOVÁ, Lucie SOCHOROVÁ, Kateřina ŠRÁMKOVÁ a Marek SEDLÁČEK. *Výzkum hudebních preferencí vysokoškolské mládeže v Evropě a České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 86 s. ISBN 978-80-210-6633-5. Dostupné z:
http://www.ped.muni.cz/wmus/publikace/vyzkum_hudebni_preference_eu.pdf
- DOLEŽALOVÁ, Hana. Struktura hudebních škol v ČR a v Německu. In: Hala, Petr (ed). *Musica viva in schola XX*. PedF MU. Brno: Katedra hudební výchovy PdF MU, 2007. s. 246-250, 5 s. ISBN 978-80-210-4445-6.
- JEŽKOVÁ, Věra, Botho von KOPP a Tomáš JANÍK. *Školní vzdělávání v Německu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 224 s. ISBN 978-80-246-1558-5.
- JURČÍKOVÁ, Taťána. Vliv hudebního vzdělání na preferenci hudby, na toleranci k hudbě a na schopnost identifikace hudby. In: Hala, Petr (ed.). *Musica viva in schola XXIII*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 37-48, 12 s. ISBN 978-80-210-6106-4. doi:10.5817/CZ.MUNI.P210-6106-2012.
- MAIER, Angelika. Musical Education in Germany. *CADENCE: Cultural Adult Education and Nyckelharpa Cooperation in Europe* [online]. 2011, s. 1-11 [cit. 2014-11-27]. Dostupné z: <http://www.cadence.nyckelharpa.eu/home/articles/musical-education-in-germany>
- PRŮCHA J. *Vzdělávání a školství ve světě - základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-290-4
- WALLBAUM, Christopher. Music education in Europe - Germany: Music Education in School. In: *EAS - European Association for Music in Schools* [online]. [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.eas-music.org/countries/germany-de/music-education/>